

**การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน รายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา
โดยนักศึกษาสาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ปีการศึกษา 2558**

ANATOMY&PHYSIOLOGY AND LEARNING PROCESS ASSESSMENT
BY FIRST YEAR PHYSICAL EDUCATION STUDENTS, FACULTY OF EDUCATION,
CHAIYAPHUM RAJABHAT UNIVERSITY.

กัลยารัตน์ กำลังเหลือ¹, กรุณา จันทุม²

บทคัดย่อ

รายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา เป็นรายวิชาในกลุ่มวิชาเอกบังคับสำหรับนักศึกษาสาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงดำเนินการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความแตกต่างของความคิดเห็นนักศึกษสาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โดยมีรูปแบบการศึกษาเชิงพรรณากลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเป็นนักศึกษาสาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 48 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามชนิดตอบเอง มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 1-5 ทดสอบค่าความเชื่อมั่นมีค่า 0.80 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน รายวิชา 118 6102 กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา โดยนักศึกษาสาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ปีการศึกษา 2558 พบค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ภาพรวมด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ ($\bar{x} = 4.83$) รองลงมาคือด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน ($\bar{x} = 4.79$) และด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ($\bar{x} = 4.77$) ผลการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอน, กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา

1) อาจารย์ประจำสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

2) อาจารย์ประจำสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Abstract

Anatomy and Physiology is currently one of the core-course of first year physical education students. Due to course improving and in line with the first year physical education student quality assurance, therefore, this study was held. Descriptive study sought to determine the point of view of the first year physical education students regarding to teaching and learning process of the 118 6102 Anatomy and Physiology Course. Population Study: Forty-eight of the first year physical education students at Faculty of Education, who registered in 2016 academic year. Methods: A total of 48 questionnaires were distributed to 83.3% males and 16.7% females respectively. Self-administered questionnaire using Likert scale (1-5 score) and quality controlled by expert content validity consultation and reliability testing (α 0.8). By using Microsoft Excels 2003, Epi info for data double entry and SPSS for descriptive statistics. Results: The study samples reveal the teaching and learning process evaluation of this course in high level. In each part of teaching and learning process, the sample also had shown high level. There were; Lecturers ($\bar{x}$ = 4.83), Learning plan and course syllabus ($\bar{x}$ = 4.79) and Measurement and evaluation ($\bar{x}$ = 4.77). In addition, there were no statistically significance between the teaching and learning process mean score among the first year physical education students gender (male-female) and class attention ($p > 0.05$).

Keyword : Instructional management, Anatomy and Physiology.

บทนำ

การประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยนักศึกษา เป็นหนึ่งในเกณฑ์มาตรฐานของระบบประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการวัดความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการสอนของอาจารย์แล้วยังเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ โดยให้เป็นไปตามการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นปฏิรูปการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษามีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ เน้นความต้องการของผู้เรียนและสังคม การจัดการเรียนการสอนที่ดีจึงควรให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ โดยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านนักศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านปัจจัยเกื้อหนุน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำหน้าที่ประเมินผลการจัดการศึกษา ซึ่งองค์ประกอบในการประเมิน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต [1] ประกอบกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ข้อ 15 เรื่อง การประกันคุณภาพของหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรกำหนดระบบการประกันคุณภาพของหลักสูตรโดยมีองค์ประกอบในการประกันคุณภาพอย่างน้อย 6 ด้าน คือ การกำกับมาตรฐานบัณฑิต นักศึกษา อาจารย์ หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ [2]

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคแห่งหนึ่งที่มีหน้าที่สำคัญ คือการผลิตบัณฑิตเพื่อเป็นกำลังคนในสาขาวิชาการต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษา โดยส่งเสริมและมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาสร้างสรรค่นักศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.5 ปี) ในสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไปและในปี พ.ศ. 2556 ได้มีการอนุมัติ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.5 ปี) สาขาวิชาภาษาไทย และสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิจึงเป็นหน่วยงานหลักระดับคณะวิชาของสถาบันในการผลิตครูที่เน้นคุณภาพของบัณฑิตครูวิชาชีพให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยใช้แนวคิดของการพัฒนานักศึกษาครูให้เป็นครูผู้มี “ความรู้ดี สอนดี มีวิสัยทัศน์ เจนจัดฝึกฝนศิษย์ ดวงจิตใฝ่คุณธรรม งามเลิศล้ำด้วยจรรยา มีศรัทธา ความเป็นครู เป็นอยู่อย่างพอเพียง” เพื่อพัฒนานักศึกษาครูให้เป็นครูมืออาชีพ อีกทั้งยังมีนโยบายในการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในเป็นประจำทุกปี ตามองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ซึ่งในองค์ประกอบที่ 5 เรื่อง หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน [3] ได้กำหนดให้มีการประเมินรายวิชาโดยนักศึกษาเมื่อสิ้นสุดการศึกษา

สาขาวิชาพลศึกษา ได้จัดการเรียนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ซึ่งเป็นรายวิชาในกลุ่มวิชาเอกบังคับ สำหรับนักศึกษาสาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 [4] เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ประกอบกับเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นจึงดำเนินการศึกษาวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาสาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 48 คน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือเป็นแบบสอบถามชนิดตอบเองมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 1-5 ระดับ (Likert scale) ผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลหลังสิ้นสุดการเรียนในวันสุดท้ายของการเรียนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาโดยอาจารย์ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์การตอบแบบสอบถาม และคำชี้แจงด้านจริยธรรมก่อนการตอบแบบสอบถาม หัวหน้าชั้นปีรวบรวมส่งโดยใส่ซองสีน้ำตาลที่เตรียมไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ จำนวนครั้งการเข้าเรียน ด้วยสถิติพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับความคิดเห็นของนักศึกษา ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ ด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน และด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน ผู้วิจัยแปลผลความคิดเห็นจากค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็น ดังนี้

ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในภาพรวม ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมทั้งหมด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าคะแนนความคิดของนักศึกษา 3 อันดับแรก พบว่านักศึกษาสหภาพศึกษาประเมินภาพรวมด้านบุคลิกภาพของอาจารย์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.83$) รองลงมาคือด้านเอกสารประกอบการสอน และกิจกรรมการเรียน ($\bar{x} = 4.79$) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ($\bar{x} = 4.77$) และด้านการสอนและเทคนิคการสอน ($\bar{x} = 4.72$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นในภาพรวมทุกด้าน รายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา (48 คน)

ความคิดเห็นรายด้านในภาพรวม	คะแนนความคิดเห็น		เพศ ชาย:หญิง	เข้าเรียน (ครั้ง) <8 : 8
	$\bar{x}$ (SD)	ระดับ		
1. ด้านบุคลิกภาพของอาจารย์	4.83 (0.34)	มากที่สุด	0.12	0.32
2. ด้านเอกสารประกอบการสอน และกิจกรรมการเรียน	4.79 (0.36)	มากที่สุด	0.19	0.44
3. ด้านการวัดและการประเมินผล การเรียนการสอน	4.77 (0.39)	มากที่สุด	0.15	0.73
4. ด้านการสอนและเทคนิคการสอน	4.72 (0.41)	มากที่สุด	0.11	0.18
รวม	4.86 (0.28)	มากที่สุด	0.20	0.33

สำหรับความคิดเห็นของนักศึกษาในแต่ละด้าน ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษารายลำดับตามค่าคะแนนความคิดเห็นที่นักศึกษาประเมินการเรียนการสอนจากมากไปน้อยแต่ละด้าน คือด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ ด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน และด้านการสอนและเทคนิคการสอน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ ความคิดเห็นของนักศึกษาในภาพรวมด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ นักศึกษาประเมินผลโดยให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.83$) มีการประเมินด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ จำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์เข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลาทุกครั้ง อาจารย์แต่งกายสุภาพ เรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ดี อาจารย์ใช้วาจาที่สุภาพเหมาะสมกับนักศึกษาเสมอ อาจารย์สอนโดยมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ และค่านิยมในระหว่างการสอน และ

อาจารย์มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นกัลยามิตรกับศิษย์ ($\bar{x} = 4.89, 4.79, 4.68, 4.61$ และ 4.59) ตามลำดับนอกจากนี้ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นต่อบุคลิกภาพของอาจารย์ทั้ง 5 ประเด็น ระหว่างเพศชาย-หญิง และจำนวนครั้งการเข้าเรียน ไม่มีความแตกต่างกัน (ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นในด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ (48 คน)

ความคิดเห็นรายด้านในภาพรวม	คะแนนความคิดเห็น		เพศชาย:หญิง	เข้าเรียน (ครั้ง) <8 : 8
	$\bar{x}$ (SD)	ระดับ		
1. อาจารย์เข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลาทุกครั้ง	4.89 (0.42)	มากที่สุด	0.86	0.56
2. อาจารย์แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ดี	4.79 (0.39)	มากที่สุด	0.31	0.16
3. อาจารย์ใช้วาจาที่สุภาพเหมาะสมกับนักศึกษาเสมอ	4.68 (0.43)	มากที่สุด	0.25	0.47
4. อาจารย์สอนโดยมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ และค่านิยมในระหว่างการสอน	4.61 (0.54)	มากที่สุด	0.68	0.57
5. อาจารย์มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นกัลยามิตรกับศิษย์	4.59 (0.57)	มากที่สุด	0.27	0.62
รวม	4.83 (0.34)	มากที่สุด	0.12	0.32

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน ความคิดเห็นของนักศึกษาในภาพรวมด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน นักศึกษาประเมินผลโดยให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$) มีการประเมินด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน จำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์ใช้ตำราเอกสารประกอบการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้มีการใช้ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์แจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง และสื่อที่อาจารย์ใช้ประกอบการเรียนการสอน ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหา

($\bar{x}$ = 4.89, 4.83, 4.81, 4.69 และ 4.61) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นต่อเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ประเด็น ระหว่างเพศชาย-หญิง และจำนวนครั้งการเข้าเรียน ไม่มีความแตกต่างกัน (ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นในด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ (48 คน)

ความคิดเห็นรายด้านในภาพรวม	คะแนนความคิดเห็น		เพศ ชาย:หญิง	เข้าเรียน (ครั้ง) <8 : 8
	$\bar{x}$ (SD)	ระดับ		
1. อาจารย์ใช้ตำรา เอกสารประกอบการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน	4.89 (0.34)	มากที่สุด	0.63	0.31
2. มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้มีการใช้ภาษาอังกฤษ และการสืบค้นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	4.83 (0.44)	มากที่สุด	0.32	0.42
3. มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.81 (0.35)	มากที่สุด	0.50	0.41
4. อาจารย์แจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษา ค้นคว้าได้ด้วยตนเอง	4.69 (0.31)	มากที่สุด	0.23	0.67
5. สื่อที่อาจารย์ใช้ประกอบการเรียนการสอน ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหา	4.66 (0.44)	มากที่สุด	0.89	0.47
รวม	4.79 (0.36)	มากที่สุด	0.19	0.44

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน ความคิดเห็นของนักศึกษาในภาพรวมด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน นักศึกษาประเมินผลโดยให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.77) มีการประเมินด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนจำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์แจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า อาจารย์มีการทบทวนเนื้อหา หรือเฉลยข้อสอบ

เพื่อให้ นักศึกษาสามารถได้ศึกษาและทำความเข้าใจได้มากขึ้น อาจารย์แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบหลังจากการสอบทุกครั้ง อาจารย์จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้ อาจารย์มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียน ($\bar{x}$ = 4.78, 4.77, 4.76, 4.71 และ 4.68) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นต่อการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนทั้ง 5 ประเด็นระหว่างเพศชาย-หญิง และจำนวนครั้งการเข้าเรียน ไม่มีความแตกต่างกัน (ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นในด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน (48 คน)

ความคิดเห็นรายด้านในภาพรวม	คะแนนความคิดเห็น		เพศชาย:หญิง	เข้าเรียน (ครั้ง) <8 : 8
	$\bar{x}$ (SD)	ระดับ		
1. อาจารย์แจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า	4.78 (0.38)	มากที่สุด	0.63	0.26
2. อาจารย์มีการทบทวนเนื้อหาหรือเฉลยข้อสอบ เพื่อให้นักศึกษาสามารถได้ศึกษาและทำความเข้าใจได้มากขึ้น	4.77 (0.37)	มากที่สุด	0.74	0.20
3. อาจารย์แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบหลังจากการสอบทุกครั้ง	4.76 (0.36)	มากที่สุด	0.74	0.20
4. อาจารย์จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้	4.71 (0.39)	มากที่สุด	0.45	0.36
5. อาจารย์มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียน	4.68 (0.46)	มากที่สุด	0.57	0.52
รวม	4.77 (0.39)	มากที่สุด	0.15	0.73

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ความคิดเห็นของนักศึกษาในภาพรวมด้านการสอนและเทคนิคการสอน นักศึกษาประเมินผลโดยให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$) มีการประเมินด้านการสอนและเทคนิคการสอนจำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์ใช้เทคนิคในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น อาจารย์ชี้แจงจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนในแต่ละเนื้อหาอย่างชัดเจน อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น อาจารย์ระบุวิธีสอน เวลาที่ใช้สอน วัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนในแต่ละหัวข้อที่สอน อาจารย์ใช้คำถามหรือกิจกรรมการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ ($\bar{x} = 4.83, 4.81, 4.71, 4.69$ และ 4.68) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นต่อการสอนและเทคนิคการสอนทั้ง 5 ประเด็น ระหว่างเพศชาย-หญิง และจำนวนครั้งการเข้าเรียน ไม่มีความแตกต่างกัน (ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นในด้านการสอนและเทคนิคการสอน (48 คน)

ความคิดเห็นรายด้านในภาพรวม	คะแนนความคิดเห็น		เพศ ชาย:หญิง	เข้าเรียน (ครั้ง) <8 : 8
	$\bar{x}$ (SD)	ระดับ		
1. อาจารย์ใช้เทคนิคในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น	4.83 (0.4)	มากที่สุด	0.17	0.42
2. อาจารย์ชี้แจงจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเกณฑ์การวัดและประเมินผล การสอนในแต่ละเนื้อหาอย่างชัดเจน	4.81 (0.4)	มากที่สุด	0.11	0.47
3. อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น	4.71 (0.6)	มากที่สุด	0.58	0.57
4. อาจารย์ระบุวิธีสอน เวลาที่ใช้สอน วัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนในแต่ละหัวข้อที่สอน	4.69 (0.5)	มากที่สุด	0.12	0.67
5. อาจารย์ใช้คำถามหรือกิจกรรม การสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์	4.68 (0.4)	มากที่สุด	0.48	0.47
รวม	4.72 (0.41)	มากที่สุด	0.11	0.18

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

การอภิปรายผล

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 48 คน ต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา มีการประเมินความคิดเห็นทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ ด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน และด้านการสอนและเทคนิคการสอน โดยผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาตามลำดับค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความคิดเห็นในภาพรวม ดังนี้

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา รายงานภาพรวมค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นทั้งหมด 4 ด้าน ผู้วิจัยเรียงลำดับค่าคะแนนความคิดเห็นของนักศึกษาจากมากไปน้อย พบว่านักศึกษาสาขาพลศึกษาประเมินภาพรวมด้านบุคลิกภาพของอาจารย์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.83$) รองลงมาคือด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียน ($\bar{x} = 4.79$) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ($\bar{x} = 4.77$) และด้านการสอนและเทคนิคการสอน ($\bar{x} = 4.72$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการเรียน มหาวิทยาลัยมีความพร้อมต่อการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน มีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร และที่สำคัญนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า วิชาที่เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้ และจุดมุ่งหมายของรายวิชานำความรู้ไปปรับใช้ได้จริง โดยสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553) [5] ที่กล่าวถึงมาตรฐานการอุดมศึกษาไว้ว่า มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตคือ ต้องเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ และมาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา โดยให้สถาบันอุดมศึกษามีหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ทั้งนี้รายละเอียดการประเมินความคิดเห็นแต่ละด้านมีดังนี้

ด้านบุคลิกภาพของอาจารย์

มีการประเมินด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ จำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์เข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลาทุกครั้ง อาจารย์แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เป็นแบบอย่างที่ดี อาจารย์ใช้วาจาที่สุภาพเหมาะสมกับนักศึกษาเสมอ อาจารย์สอนโดยมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ ค่านิยมในระหว่างการสอน อีกทั้งอาจารย์มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นกัลยามิตรกับศิษย์ ($\bar{x} = 4.89, 4.79, 4.68, 4.61$ และ 4.59) ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า อาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งการที่ผู้ใดจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับใครได้นั้น โดยเฉพาะผู้ที่เป็นครูหรืออาจารย์ผู้สอนต้องทำตัวให้เป็นที่รักต่อศิษย์ ดังที่พระพุทธองค์ [6] ทรงตรัสว่า การทำตัวเป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไปเป็นคุณสมบัติของครูที่ดี

ด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

มีการประเมินด้านเอกสารประกอบการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์ใช้ตำรา เอกสารประกอบการสอน สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้มีการใช้ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์แจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษา ค้นคว้าได้ด้วยตนเอง และสื่อที่อาจารย์ใช้ประกอบการเรียนการสอน ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหา ($\bar{x}$ = 4.89, 4.83, 4.81, 4.69 และ 4.61) ตามลำดับ ผลการวิจัยในด้านนี้นับว่าเป็นผลดีอีกเช่นกัน อันแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของอาจารย์ผู้สอนในการเตรียมการสอน เป็นผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานและมีความหมายต่อนักศึกษา และเป็นผู้ที่ถือเอาประโยชน์และความเจริญของนักศึกษาเป็นหลักในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน [6] ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จึงมีบางส่วนที่มีหน้าที่ในการฝึกซ้อมเพื่อการแข่งขันต่าง ๆ อาจมีบางครั้งที่ต้องขาดเรียน ดังนั้นการที่มีเอกสารประกอบการสอนที่มีเนื้อหาที่ครอบคลุมในเนื้อหาวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา รวมทั้งมีแบบฝึกหัดท้ายบทเพื่อทดสอบความเข้าใจ จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่นักศึกษาสามารถทบทวนได้เสมอ ถึงแม้ไม่ได้เข้าเรียนในบางครั้งก็ตาม ประกอบกับแนวคิดของ พิมพรรณ รัตนโกมล (2547) [7] ได้เสนอว่า การเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้อยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญหลายประการไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆทำความเข้าใจ สร้างความหมายของสาระข้อความรู้ให้แก่ตนเอง ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดทำและแสดงออก เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่มได้เรียนรู้จากกันแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

กระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อให้ได้ผู้เรียนที่เก่ง ดี มีสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มีหลายประการ ได้แก่ กระบวนการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้อย่างมีความสุข บูรณาการสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับความสนใจ ทันสมัยตามสภาพจริง เน้นกระบวนการคิดการปฏิบัติจริง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ และที่สำคัญคือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้สอน ผู้เรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ [8]

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

มีการประเมินด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนจำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์แจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า อาจารย์มีการทบทวนเนื้อหา หรือเฉลยข้อสอบ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถได้ศึกษา และทำความเข้าใจได้มากขึ้น อาจารย์แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบหลังจากการสอบทุกครั้ง อาจารย์จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้ อาจารย์มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียน ($\bar{x} = 4.78, 4.77, 4.76, 4.71$ และ 4.68) ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการสอน ก่อนการเปิดภาคเรียนอย่างน้อย 1 เดือน โดยการเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น แผนการสอน เอกสารประกอบการสอน รวมถึงแนวทางในการวัดและประเมินผลการเรียน ทั้งนี้รายละเอียดจะปรากฏใน มคอ.3 ที่ได้ดำเนินการส่งให้ทางสาขาวิชาพลศึกษา ก่อนเปิดภาคเรียน ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับ มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์ (2543) [9] ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่า ควรจะดูวางแผนเป็นอย่างดี เพื่อการผสมผสานความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติให้มีความสัมพันธ์กัน โดยใช้วิธีการและกลยุทธ์ในการสอนหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน สามารถวัดและประเมินผลได้

ด้านการสอนและเทคนิคการสอน

มีการประเมินด้านการสอนและเทคนิคการสอนจำนวน 5 ข้อ ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ คืออาจารย์ใช้เทคนิคในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้นอาจารย์ชี้แจงจุดมุ่งหมายจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนในแต่ละเนื้อหาอย่างชัดเจน อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น อาจารย์ระบุนิเวศสอน เวลาที่ใช้สอนวัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนในแต่ละหัวข้อที่สอน อาจารย์ใช้คำถามหรือกิจกรรมการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ ($\bar{x} = 4.83, 4.81, 4.71, 4.69$ และ 4.68) ผลการวิจัยในด้านนี้นับว่าสนับสนุนแนวคิดของการศึกษาการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ซึ่งอาจารย์ผู้สอนทุกคนจะต้องยอมรับว่าผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว โดยอาจมีตั้งแต่เกิดความรู้ที่จะเข้ามาใหม่มาจากหลายทางทั้งจากครูและสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามารวบรวมและสะสมอยู่ในตัวของผู้เรียนบวกกับความรู้ความสามารถและศักยภาพในการคิดของผู้เรียน จึงสร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ขึ้นมาใหม่ [9] ดังนั้นการเรียนการสอนแบบใหม่

จึงเป็นการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันระหว่างครู ผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยเน้น “ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” [10] กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการศึกษา ค้นคว้า หาคำตอบหรือสร้างองค์ความรู้ต่างๆด้วยตนเอง โดยให้มีโอกาสได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้หลายแหล่งประกอบกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ พิมพรธณ รัตนโกมล (2547) [7] กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ครูผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการและวิธีการเรียนของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข คุณภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในประเด็นที่ยังได้คะแนนน้อยที่สุด ในด้านการสอนและเทคนิคการสอน เช่น การมีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละบทที่ชัดเจน รวมถึงจัดทำเอกสารประกอบการสอนในแต่ละบท ควรมีภาพประกอบช่วยให้สื่อความหมายได้ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจแก่นักศึกษา ส่วนด้านการส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม อาจต้องเพิ่มคติธรรม ประจำใจ ในส่วนท้ายบทของแต่ละบทที่ง่ายต่อการจดจำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการประเมินความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการสอนและควรประเมินเทคนิคหรือวิธีการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- [2] กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548**. ลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2558.
- [3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2557). **แบบรายงานการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายในประจำปีการศึกษา 2557**.
- [4] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2556). **เอกสารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พ.ศ. 2556**.

- [5] สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). **มาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- [6] วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2527). **หลักและวิธีสอนพลศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- [7] พิมพ์พรรณ รัตนโกมล. (2547). **ความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1** เกี่ยวกับการใช้เวลาของอาจารย์กับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน วิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท. **วารสารการพยาบาลและการสาธารณสุข**. วิทยาลัยเครือข่ายภาคกลาง. 1 (1) (มกราคม-มิถุนายน).
- [8] วลี ลัตยาศัย. (2547). **การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก**. กรุงเทพฯ: บริษัทบูคเนท จำกัด.
- [9] มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์ (2543). **ระเบียบวิธีการสอนการพยาบาลในคลินิก**. นนทบุรี : ยุทธรินทร์การพิมพ์.
- [10] รุ่ง แก้วแดง. (2542). **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัทพิชเนศพรินท์ติ้งจำกัด.
- [11] ศิริวรรณ แซ่เตียว. (2548). **รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพพยาบาล**. รายงานวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา.